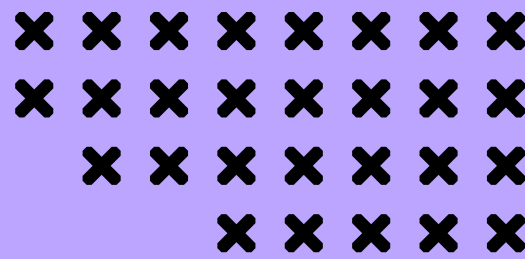
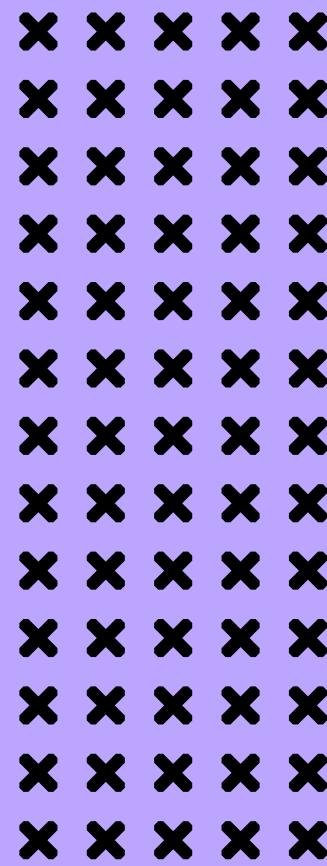
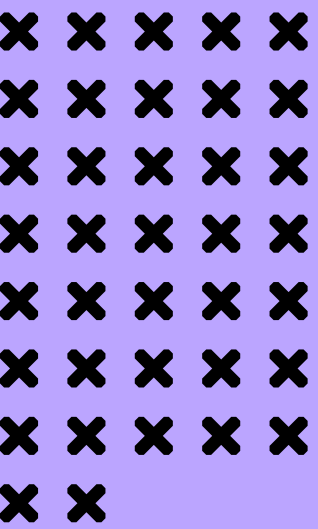

Jag ser och vågar fråga

Vägledning för yrkesverksamma
som arbetar med barn

Om sexuellt utnyttjande mot ersättning

Tryckår: 2026
Ansvarig utgivare: ChildX
Produktion: Johanna Prins och Mathilda Hofling
Grafisk form: Glory Days
Illustrationer: Agnes Lind
CHILD.X.SE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRÄNDRING BÖRJAR MED OSS	4
SEXUELL EXPLOATERING AV BARN	5
GROOMING	6
SÅRBARHETSFAKTORER	10
SVENSK LAGSTIFTNING	11
VI BEFINNER OSS I EN BARNRÄTTSKRIS	14
SPRÅKET	17
GÖR UTSATTHETEN PRATBAR	18
DU KAN GÖRA SKILLNAD IDAG	19

FÖRÄNDRING BÖRJAR MED OSS.

Vi tror att du är en vuxen som står på barnets sida och som kämpar för att varje barn ska få växa upp tryggt och fritt från våld och sexuella övergrepp.

Vi tror att du vet att många barn upplever upprepade former av utsatthet i barndomen, som exempelvis försummelse, psykisk eller fysisk misshandel. Vissa barn kan dessutom löpa en särskilt hög risk att utsättas för våld, inklusive sexuellt utnyttjande, på grund av sin livssituation eller andra sårbarheter. Vi vet att en enda trygg och bra vuxen kan göra hela skillnaden i ett barns liv.

DET ÄR VÅRT GEMENSAMMA ANSVAR, som samhälle, att se till att barn har det skydd och den omsorg som de har rätt till. När skyddet brister måste samhället agera.

Vi står mitt i en barnrättskris där nästan var tionde tonårstjej har varit utsatt för sexuell exploatering i Sverige idag. Det är helt oacceptabelt.

Vi måste tillsammans skapa en förändring - vi måste våga se och våga fråga.

SEXUELL EXPLOATERING AV BARN.

Sexuell exploatering kan också kallas sexuellt utnyttjande mot ersättning. Ersättningen kan ges i pengar, gåvor eller tjänster till barnet eller andra personer.

Det kan handla om olika former av sexuellt utnyttjande, både på och utanför nätet, där den som utsätter någon annan använder ersättning som makt och påtryckningsmedel.

Genom att använda ersättning i olika former utnyttjas barnets sårbarheter.

ATT ANVÄNDA SIG av någon typ av ersättning är ett maktmedel för att kunna begå ett övergrepp på ett barn. För barn som blivit utsatta för sexuellt utnyttjande mot ersättning kan ersättningen utgöra ett hinder för att våga berätta för en vuxen. Skam, skuld och en känsla av att själv bära ansvar för situationen kan göra det svårt att se sig själv som brottsoffer.

Den som utsätter barnet använder ersättning för att skapa en känsla av beroende, tystnad eller skuld, vilket fördjupar utnyttjandet och förstärker maktbalansen.

GROOMING.

Grooming är när en person skapar en relation med ett barn, på eller utanför nätet, i syfte att senare kunna utnyttja barnet sexuellt. När kontakten sker på nätet är det vanligt att personen låtsas vara jämnårig eller på annat sätt förvränger sin identitet. Groomingen börjar ofta med att en person ger barnet uppmärksamhet och komplimanger. Stegvis bygger sedan personen upp ett förtroende och en relation med barnet. Relationen är ett otroligt starkt verktyg för att senare kunna utnyttja ett barn sexuellt, och den som groomar söker sig ofta till barn som har bristande stöd från omgivningen. Processen innebär att personen gradvis etablerar kontakt och bygger en förtroenderelation med ett barn genom manipulation och genom att stegvis vänja barnet vid sexuella samtal eller handlingar. Det är också vanligt, men inte nödvändigt, att personen använder hot och utpressning mot barnet eller mot barnets närstående för att få barnet att fortsätta relationen. De ständiga hoten och den pressade situationen isolerar barnet från omgivningen och gör det svårare för barnet att söka stöd för att få hjälp att ta sig ur relationen.

GROOMINGPROCESSEN KAN SKE mycket snabbt, ibland redan vid den allra första kontakten. Om förövaren har utgett sig för att vara en jämnårig kan barnet upplevt relationen som äkta och delat privat information och nakenbilder med förövaren. När sen hoten och pressen kommer kan barnet, som inte är förberedda på sådana situationer, att agera enligt förövarens instruktioner av ren rädsla för att hoten ska bli verklighet. Exempelvis kan hotet lyda: "Om du inte gör som jag säger, så kommer jag skicka dina nakenbilder till dina föräldrar".

GROOMINGPROCESSEN

Grooming kan ske både på och utanför nätet.

En groomingprocess kan se olika ut. En förövare kan med hjälp av nätet skicka ut förfrågningar till ett stort antal barn eller rikta in sig på specifika brottsoffer. Processen kan gå mycket snabbt eller ta längre tid men ofta använder den vuxna förövaren följande **strategier för att söka kontakt med barn på nätet**:

Förövare finns där barn är.

Det kan handla om fysiska platser som i skolan, på fritiden och/eller på digitala platser där barn finns som spelappar, sociala medieplattformar eller i forum där ätstörningar, psykisk hälsa eller fritidsintressen finns. Om kontakten med barnet tas fysiskt kan även uppföljande kontakt tas med barnet på nätet.

Förövaren kan använda sig av en annan identitet.

Förövaren använder en annan identitet för att skapa en relation till barnet. Förövaren kan låtas vara en jämnårig person och/eller ta en annan könstillhörighet och genom kontakten kan förövaren samla in information om barnet för att hitta gemensamma intressen.

Förövaren ger brottsoffret mycket uppmärksamhet.

Det kan handla om smicker, gåvor eller pengar för att barnet ska känna sig speciellt.

Barnet utsätts ofta för gradvis exponering av sex.

Sexualiserandet kan börja med kommentarer, bilder och anspelningar för att normalisera sex.

Barnet manipuleras.

Den positiva uppmärksamheten varvas med press, tjat och hot för att försöka kontrollera barnet och kontakten från förövaren är oftast intensiv vilket gör det svårare för barnet att ta hjälp av sin omgivning.

Förövaren uppmuntrar eller pressar barnet för att få tillgång till nakenbilder eller genererar fiktiva nakenbilder på barnet.

Om barnet delar nakenbilder kan dessa bilder användas av förövaren för att pressa barnet på fler eller grövre bilder, pengar eller för att få barnet att träffas. Förövaren kan även använda digitala verktyg, som AI, för att skapa fiktiva nakenbilder på barnet.

SAMMANFATTNINGSVIS ÄR GROOMINGPROCESSEN ofta välplanerad och utstuderad för att maximera kontrollen över barnet och försvåra för barnet att berätta och ta hjälp från sin omgivning.

1/4

BARN HAR BLIVIT
UTSATTA FÖR FÖRSÖK
TILL GROOMING ONLINE.

MELLAN 2023 OCH 2024 ÖKADE
ANTALET RAPPORTERADE
GROOMINGFALL MED ÖVER

192%

I GENOMSnitt TAR
DET 45 MINUTER ATT
GROOMA ETT BARN I
GAMINGMILJÖER ONLINE.

GROOMING

SKER OFTA DÄR BARN OCH UNGA REDAN ÄR
– I SPEL, PÅ SOCIALA MEDIER ELLER I APPAR
MED CHATTFUNKTIONER.

EN TUR TILL
ÅTERVINNINGEN

EN HALVLEK I EN
FOTBOLLSMATCH

EN LASAGNE
I UGNEN

DET TAR I GENOMSNITT 45 MINUTER
ATT GROOMA ETT BARN I ONLINESPELMILJÖER.
UNGEFÄR LIKA LÅNG TID SOM ...

ETT AVSNITT AV
EN DRAMASERIE

EN PROMENAD
MED HUNDEN

VILL DU FÖRSTÅ HUR GROOMING KAN KÄNNAS FRÅN INSIDAN?

Genom Groominggeneratorn kan du som vuxen testa hur en manipulerande kontakt kan byggas upp – steg för steg – i en simulerad sms-konversation. Verktuget ger också konkreta råd om hur du kan agera för att skydda barn och unga.

Skanna QR-koden eller besök groominggeneratorn.se för att testa verktuget.

SÅRBARHETSFAKTORER.

Alla barn kan bli utsatta för övergrepp och våld. Barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar kan i sig vara sårbarhetsfaktorer. Det finns en maktobalans mellan den som är yngre och den som är äldre, där barn generellt sett har mindre kontroll och inflytande över sina liv. Flera samverkande faktorer gör att barn behöver vuxenvärldens och samhällets stöd för att deras grundläggande rättigheter som stöd, skydd och inflytande ska tillgodoses.

VUXNA ÄR ANSVARIGA för barns grundläggande behov som mat, trygghet, kärlek och omsorg.

- Vuxna är ansvariga för att barn får kunskap om sina rättigheter och för att barn ska få hjälp att utveckla strategier för att skydda sig och bli mer riskmedvetna.
- Barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar skiljer sig åt vilket skapar olika förutsättningar för att förstå och sätta ord på vad de upplever, vilket kan leda till att de kan ha svårt att identifiera och förmedla att något inte är rätt.
- Barn som utsätts för sexuell exploatering kan ha bristande förtroende för att professionella kommer att lyssna på dem och ta dem på allvar, vilket kan hindra barn från att be om hjälp, särskilt i situationer där de är utsatta.
- Barn kan känna rädsla för att berätta om utsatthet, särskilt om det är en vuxen de litar på som står för kränkningen. De kan känna skam eller frukta att de ska straffas, bli misstrodda eller orsaka problem för andra om de berättar.
- Barn som saknar trygga vuxna, som lever i ekonomisk eller social utsatthet, som tidigare har blivit utsatta för övergrepp, som har vissa funktionsnedsättningar, eller som kämpar med psykisk ohälsa, ensamhet, eller andra kränkningar är extra sårbara. Även barn som har erfarenheter av förlust, som har förlorat en förälder eller varit placerade eller barn som har en komplex familjesituation, kan vara särskilt utsatta.

Sammantaget kan barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar i sig vara sårbarhetsfaktorer som kan bidra till en ökad risk att utsättas för sexuella övergrepp. För att möta detta behöver vi ett samhälle och en vuxenvärld som skyddar och stöttar varje barn, oavsett deras unika förutsättningar och bakgrund.

SVENSK LAGSTIFTNING.

Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) slår fast att barn har rätt till sin egen kropp, sin integritet och en hälsosam utveckling av sin egen sexualitet. Enligt svensk lagstiftning har barn och unga över 15 år rätten till sexuellt självbestämmande vilket innebär att de kan samtycka till frivilligt sex. En förutsättning för att unga på ett säkert sätt ska kunna utforska sin sexualitet är rätten till skydd mot sexuella övergrepp.

Barn har rätt till skydd mot sexuella övergrepp, oönskade nakenbilder, sexuella kommentarer och kontakter från vuxna i sexuellt syfte. Sexualbrottslagstiftningen finns i 6 kap. i brottsbalken. I dag skiljer svensk lagstiftning på om ett sexualbrott riktats mot ett yngre eller äldre barn. Barn under 15 år kan inte ge ett juridiskt giltigt samtycke till sexuella handlingar. Lagen är till för att skydda barn under 15 år mot sexuella övergrepp från äldre unga och vuxna.

Dokumenterade sexuella övergrepp på barn kallas i svensk för barnpornografibrott och är placerat i 16 kapitlet. Brottsbeteckningen är problematisk då dokumenterade sexuella övergrepp på barn inte är pornografi utan dokumentation av ett sexualbrott mot ett barn. Lagstiftningen har dubbla skyddsobjekt och syftar till att skydda det avbildade barnet och barn i allmänhet. Lagstiftningen är teknikneutral och omfattar även AI-genererat övergreppsmaterial. Det är olagligt att skildra, inneha, sprida, producera eller på annat sätt befatta sig med sexualiserade bilder av barn. Enligt lagen definieras barn som en person under 18 år eller som inte har fullbordat sin pubertetsutveckling. Att barnets pubertetsutveckling avgör barnets rätt till skydd är djupt problematiskt.

Sexualbrott som sker mot barn på nätet är lika allvarliga som brott som sker utanför. Nätet har också bidragit till en ökad snabb spridning av sexuellt kränkande bilder vilket kan leda till att brottsoffret utsätts för fler övergrepp och kan få långsiktiga negativa konsekvenser för barnets mående.

Fortsatt skydd från 15 till 18 år

Barn som har fyllt 15 år omfattas fortfarande av särskilda skyddsregler fram till 18-årsdagen. Dessa regler gäller till exempel vid utnyttjande av beroendeställning eller annan sårbarhet, och skiljer sig från skyddet för vuxna.

Utnyttjandet av särskilda sårbarheter

Det är straffbart att utsätta ett barn mellan 15 och 17 år för sexuella handlingar om gärningspersonen otillbörligt utnyttjar att barnet, på grund av exempelvis psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk, beroendeställning eller andra omständigheter, har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. I sådana fall kan handlingen bedömas som våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp eller sexuellt utnyttjande enligt 6 kap. brottsbalken, eftersom lagstiftningen ger ett särskilt skydd även för barn mellan 15 och 17 år. brottsbalken, eftersom lagstiftningen ger ett särskilt skydd även för barn mellan 15 och 17 år.

Starkare skydd i praktiken

Internationella konventioner som Barnkonventionen och Lanzarotekonventionen har förstärkt svensk lagstiftning och praxis för att bättre skydda barn mot sexuellt utnyttjande och sätta barnets bästa i centrum. För yrkesverksamma innebär det ett tydligt ansvar att agera vid misstanke om utsatthet, tidigt upptäcka risker, samverka med andra aktörer och bemöta barnet på ett barnanpassat sätt.

Detta inkluderar bland annat:

- Orosanmälan till socialtjänsten (SoL 14 kap. 1 §)
- Samverkan via Barnahus mellan polis, socialtjänst, åklagare och hälso- och sjukvård
- Barnanpassade förhör och stödinsatser för att minska trauma
- Skydd, vård, psykologiskt stöd och rehabilitering
- Information, delaktighet och trygghet för barnet under hela processen

Konventionerna betonar att barn aldrig ska skuldbeläggas för exploatering, även vid kommersiell eller digital utsatthet. Fokus ska alltid ligga på skydd, stöd och återhämtning. Skyddet handlar alltså inte bara om lagar, utan om hur du som yrkesverksam agerar i praktiken för att säkerställa barnets trygghet och rättigheter.

Grundprinciper

En viktig utgångspunkt i svensk lagstiftning är att barn som utsätts för sexuell exploatering alltid ska betraktas som **brottsoffer** och barn i behov av skydd, inte som delaktiga i brottslighet eller ansvariga för sin situation (Barnkonventionen 2020:38; BrB 6 kap. 1–10 §§; 16 kap. 10 §). Insatser ska utformas utifrån **barnets bästa** (SoL 1 kap. 2 §; LVU 1 §), och barnet har rätt till trygghet, information, delaktighet och långsiktigt stöd för återhämtning och rehabilitering (Barnkonventionen art. 12, 19, 34, 39).

Sammantaget innebär svensk lagstiftning att skyddet för barn bygger på ett gemensamt ansvar mellan olika yrkesgrupper. Det kräver att yrkesverksamma uppmärksammar signaler, agerar vid misstanke, samverkar med andra aktörer och säkerställer att barnet får det skydd och stöd som lagen och internationella konventioner ger rätt till.

Utöver straffbestämmelserna i **Brottsbalken** finns det i svensk lagstiftning ett tydligt regelverk som säkerställer att barn som utsätts för sexuell exploatering har rätt till skydd, stöd och vård. Skyddet regleras främst i:

- **Socialtjänstlagen (SoL 14 kap. 1–2 §§)** – socialtjänsten ska utreda barns behov av skydd och stöd och vidta åtgärder för barnets bästa.
- **Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2 kap. 2 §; 3 kap. 3 §)** – hälso- och sjukvården ska ge medicinskt och psykologiskt stöd, dokumentera skador och bidra till rehabilitering.
- **Skollagen (Skollagen 1 kap. 5 §; 2 kap. 10 §)** – skolan ska skapa en trygg miljö, uppmärksamma signaler på utsatthet och samverka med socialtjänst.
- **Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU 2 §; 6 §)** – möjliggör tvångsvård av barn som befinner sig i allvarlig risk eller fara.

Tillsammans innebär dessa lagar att barn som utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning ska identifieras, skyddas och få stöd, oavsett om en brottsutredning pågår eller inte.

Yrkesverksammas ansvar

För yrkesverksamma innebär detta ett tydligt ansvar att agera när det finns misstanke om att ett barn far illa:

- **Socialtjänst:** Har skyldighet att ta emot orosanmälan (SoL 14 kap. 1 §), utreda barnets situation, bedöma skyddsbehov och besluta om stödåtgärder, skyddat boende eller tvångsvård (LVU 2 §, 6 §).
- **Skola:** Ska uppmärksamma signaler på utsatthet, skapa trygg miljö och rapportera oro till socialtjänst (Skollagen 1 kap. 5 §, 2 kap. 10 §).
- **Hälso- och sjukvård:** Ansvarar för medicinskt och psykologiskt stöd, dokumentation av skador och trauma, samt stöd för barnets rehabilitering (HSL 2 kap. 2 §, 3 kap. 3 §).
- **Polis och rättsväsende:** Ansvarar för brottsutredning och rättslig prövning, men också för barnanpassat bemötande under förhör och rättsprocess (BrB 6 kap. 1–10 §§; 16 kap. 10 §; RB 36 kap. §§).
- **Civilsamhälle och ideella aktörer:** Stödjer barn via rådgivning, skydd, rehabilitering och samverkar med myndigheter (SoL 14 kap. §§; Barnkonventionen art. 39).

VI BEFINNER OSS I EN BARNRÄTTSKRIS.

Att barn blir sexuellt utnyttjade mot ersättning är ett utbrett och djupt rotat folkhälsoproblem som drabbar hela vårt samhälle. Utnyttjandet är både omfattande och komplext, samtidigt som rättssystem, stödstrukturer och skyddsnet halkar efter. Det är ett kollektivt ansvar att erkänna och agera på denna kris – för barnens skull.

Nätet

Barn och unga är ständigt närvarande på nätet. Nätet är en plats där barn spelar spel, lär känna nya vänner och upprätthåller sina relationer. Nätet kan vara en plats för förälskelse, flört och många unga har sina första sexuella relationer med jämnåriga på nätet. För att barn och unga tryggt ska kunna utforska nätets positiva sidor behöver vuxenvärlden hjälpa dem utveckla strategier och öka sin riskmedvetenhet.

Förövare finns där barn är, redo att utnyttja den digitala plattformens möjligheter till anonymitet och söker sig till platser med mindre insyn från allmänheten. Idag används dessa miljöer aktivt för grooming, spridning av övergreppsmaterial och sexuellt kränkande bilder, och förövare flyttar sig mellan plattformar och byta identitet, vilket kan försvåra upptäckt och ingripande. Detta sker nu och är en pågående utmaning som samhället måste agera på i realtid för att skydda barnen.

Internet är en ovärderlig resurs för de flesta barn – en källa till kunskap, underhållning och möjligheter att knyta sociala band. Som vuxen är du ansvarig för att säkerställa att barn och unga använder nätet utifrån sin ålder, mognad och individuella förutsättningar och finns där för att hjälpa dem förstå vilka regler som gäller – på och utanför nätet.

Plattformägare, samhället och lagstiftare behöver ta ett gemensamt ansvar för att skapa säkra digitala miljöer där barn kan utforska och växa utan att utsättas för risker.

VUXNA BEHÖVER FINNAS närvarande i barns digitala liv på samma sätt som i deras fysiska liv – inte för att övervaka varje rörelse, utan för att erbjuda stöd, vägledning och skydd. Det handlar om att samtala med barn om deras digitala vardag, sätta gränser och bygga en öppen dialog där barn vågar berätta om något som känns fel. Samtidigt behöver samhället som helhet ta sitt ansvar genom att ställa krav på de plattformar och tjänster som barnen använder. Plattformarna måste utformas på ett sätt som aktivt förebygger övergrepp och exploatering, genom att implementera robusta säkerhetsfunktioner och tillhandahålla barnvänliga rapporteringssystem. Här har lagstiftare en nyckelroll i att reglera och säkerställa att digitala aktörer följer högt ställda krav på barnets säkerhet.

Att lämna barn ensamma i den digitala världen utan en vuxens närvaro och utan ansvarstagande från plattformarna innebär att vi sviker dem. Det är vårt gemensamma ansvar – som yrkesverksamma, föräldrar, samhällsmedborgare och beslutsfattare – att bygga digitala miljöer där barn kan vara trygga och känna sig sedda. Bara genom att arbeta tillsammans kan vi skapa ett internet som är en resurs för lärande och utveckling, och inte en risk för utsatthet.

Rättssystemet

Varje fall där barn utsätts för sexuell exploatering eller sexuella övergrepp ska anmälas till polisen. Idag finns ett stort mörkertal. Av de fall som faktiskt anmäls är det en försvinnande del som leder till fällande domar. De här bristerna innebär att många förövare går fria och att barnen, de mest utsatta, inte får den upprättelse eller det skydd och stöd de har rätt till. Dessutom vittnar många barn som deltagit i rättsprocesser om en skrämmande, skuldbeläggande och påfrestande erfarenheter som inte utgår från barnets bästa. De får ofta möta flera olika vuxna i främmande miljöer och riskerar att inte bli trodda. För dessa barn är risken för återtraumatisering mycket stor.

DET ÄR HELT avgörande att barnperspektivet stärks genom hela rättsprocessen och att den generella kompetensen kring bemötande av barn höjs. Specifikt behövs en kraftig kompetenshöjning kring bemötande av barn med neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar. Dessa barn möter ofta ytterligare utmaningar i kontakten med rättssystemet och är i ännu större behov av en miljö som är anpassad för att de ska kunna känna sig trygga och förstådda. En sådan anpassning är inte bara en fråga om rättssäkerhet, utan om att visa omsorg för barnets unika behov och rätt till ett bra bemötande.

Stöd och behandling

Barn som utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning påverkas på olika sätt. Vanliga konsekvenser av utsatthet kan vara att barnet mår dåligt, blir argt eller ledset, drar sig undan från vänner, familj och stannar hemma från skolan. Barnet kan behöva professionellt stöd för att hantera sitt mående och sin utsatthet. Det är avgörande för varje individuellt barn att få rätt stöd i rätt tid.

Trots att barnkonventionen tydligt slår fast att alla barn har rätt till stöd efter att ha utsatts för övergrepp, faller många barn som utsatts för sexuellt våld "mellan stolarna" av flera anledningar:

Bristande samordning: Myndigheter och organisationer som ska hjälpa barnen kommunicerar inte tillräckligt med varandra, vilket gör att barnens behov och rättigheter inte möts fullt ut.

Otillräckliga resurser: Samhällets stödsystem har ofta brist på resurser för att säkerställa att barn som utsätts för det stöd de behöver, vilket förvärrar deras situation.

Komplexa behov: Traumatiserade barns behov kräver ett traumamedvetet bemötande och en långsiktig strategi, något som är svårt i ett system som ofta fokuserar på snabba lösningar.

Brist på specialiserad kompetens: Det saknas ofta kompetens för att bemöta de specifika trauman som barn som utsatts för sexuellt våld upplever.

Svårigheter att identifiera: Många barn identifieras inte som offer och får därför inte det stöd de behöver.

DESSA FAKTORER BIDRAR till att många barn inte får den vård, omsorg och rehabilitering de har rätt till, vilket ytterligare förvärrar deras redan utsatta situation.

Genom att vara mer uppmärksamma på signaler och våga ställa frågor kan vi hjälpa fler barn att bli sedda och få rätt hjälp. Det är avgörande att samhällets olika aktörer samarbetar och kommunicerar effektivt för att möta barnens komplexa behov. Genom att stärka resurserna, utveckla specialiserad kompetens och säkerställa att inget barn förbises, kan vi ge utsatta barn den vård och stöd de har rätt till och därmed förbättra deras framtid.

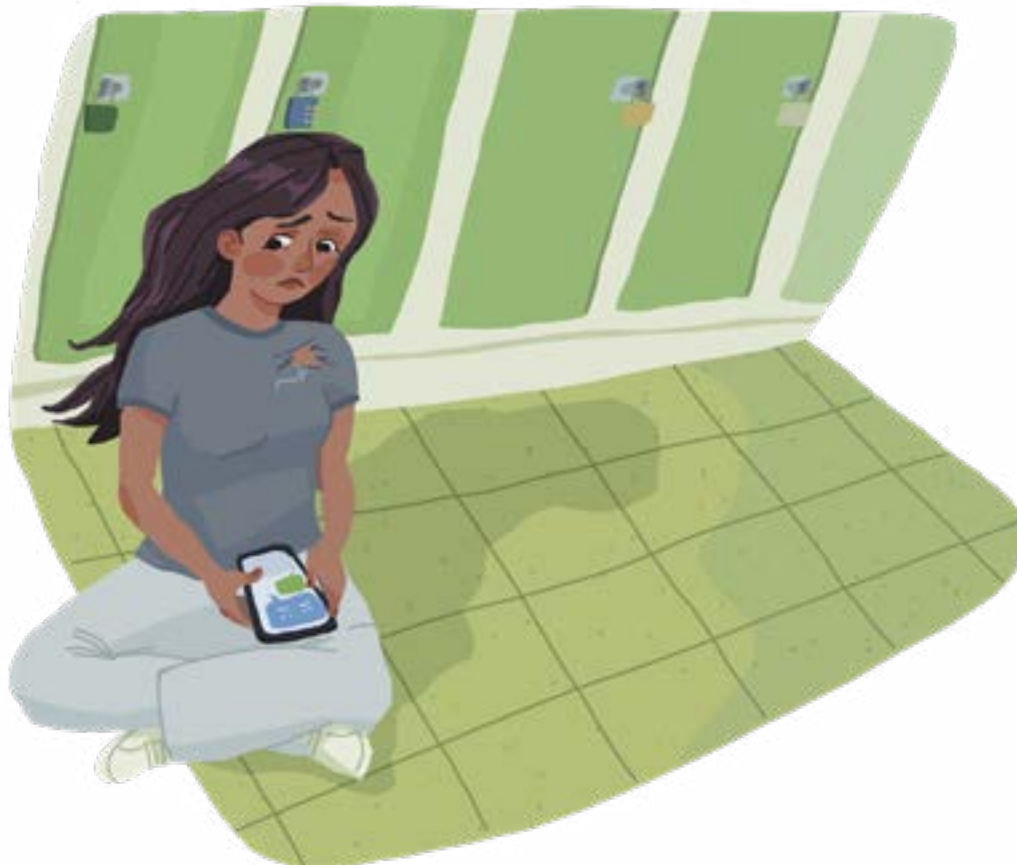

TÄNK PÅ ...

Det är dags att vi som samhälle tar oss an denna kris med det allvar och engagemang den kräver. Vi måste stärka skyddet på nätet, förbättra rättssystemet, stärka stödsystemen och minska stigmatiseringen för att säkerställa att barnen får det skydd och stöd de förtjänar. Det handlar om att garantera deras rättigheter här och nu - och deras framtid.

Skanna QR-koden för att komma till en sida med länkar till stöd och hjälp för unga.

SPRÅKET.

Ord bär på kraft att forma tankar och påverka hur vi ser på världen. De val vi gör i vårt språk kan skapa förståelse, empati och engagemang – eller motsatsen. Språket är ett verktyg för att förmedla makt och påverka budskap, och därför är det avgörande att vi är medvetna om vilka ord vi väljer och hur vi uttrycker oss om barns utsatthet.

Många barn som berättar om en utsatthet får höra att de ska sluta utsätta sig för riskfyllda situationer. De kan också få frågor om varför de skickade en nakenbild, varför de berättade vad de hette eller var de bodde, varför de tog emot någon form av ersättning och varför de träffade en person som utsatte dem för övergrepp. Många barn får höra att de skadar sig själva genom sitt eget beteende.

MEN BARN SOM själva söker upp riskfyllda situationer behöver ses i ljuset av deras tidigare erfarenheter och sårbarheter. Att beskriva barnets eget beteende som ett "självskadebeteende" tar fokus från att det finns en person som valt att utsätta barnet i den sårbara situationen. Det bidrar dessutom till ett skam- och skuldbeläggande av barnet som riskerar att försvåra det identifierande arbetet.

Sexuellt utnyttjande mot ersättning handlar om våld, makt, manipulation och övergrepp och vi behöver, i alla lägen, rama in det som precis det.

GÖR UTSATTHETEN PRATBAR.

När du som vuxen känner en oro för att ett barn kan vara utsatt för sexuellt utnyttjande mot ersättning kan det skapa osäkerhet. Många vuxna tvekar kring hur de ska gå tillväga och vilka steg som är rätt att ta. Det är vanligt att känna sig obekvämt och inte veta hur du kan närma sig barnet eller situationen på ett korrekt sätt. Eller så kanske du är osäker på om samhället faktiskt kommer att kunna erbjuda barnet rätt stöd och därför drar du dig för att börja nysta i något som du inte har tillräcklig kännedom och kunskap kring.

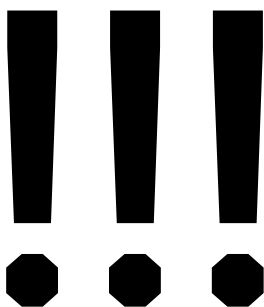
För det första behöver vi sätta oss in i området. Visa att vi är trygga, att vi har kunskap och att ämnet är pratbart. Barn pratar med oss om det vi pratar med dem om, vilket innebär att det är vårt ansvar att skapa en miljö där dessa samtal känns möjliga och naturliga.

Det är sedan helt avgörande att vi som vuxna vågar fråga och visa att vi ser, hör och finns där för barn. Att fråga behöver inte vara komplicerat, utan ett sätt att öppna en dörr för barnet att berätta om sin verklighet.

Vi måste inse att vår tystnad eller tvekan att agera riskerar att förstärka barnets känsla av ensamhet och utsatthet – och det är då vi sviker.

ATT FRÅGA OCH agera är ett ställningstagande. Det visar att vi tar ansvar för att bryta tystnaden kring sexuellt utnyttjande. Genom att prata om denna utsatthet och genom att våga fråga signalerar vi att ingen har rätt att utnyttja ett barn, och vi visar att vi är en del av ett samhälle som inte tolererar övergrepp. Även om det kan kännas svårt, och ibland utmanande, är det ett steg mot att ge alla barn trygghet och möjlighet att få det stöd som behövs.

Vi måste också vara beredda på att det inte räcker med en fråga – ibland behöver barnet tid, och vi måste finnas där, redo att lyssna när barnet är redo att tala. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att barn bara pratar med oss om de vet att vi kan ta emot det de säger och att vi förstår.

TÄNK PÅ ...

Många barn försöker visa tecken på att de far illa, men gör det ofta indirekt. Skam och skuld kan hindra dem från att uttrycka sig öppet, vilket innebär att signalerna kan vara subtila och svåra att upptäcka om man inte är uppmärksam.

En av de främsta orsakerna till att barn tvekar att berätta för vuxna är rädslan för att väcka ilska, särskilt hos föräldrar. De är ofta rädda för att bli bestraffade med exempelvis mobilförbud.

För att göra en orosanmälan till socialtjänsten krävs inga konkreta bevis på vad som hänt. Det räcker med en oro eller misstanke om att barnet kan fara illa. Det viktiga är att utgå från egna observationer eller den egna upplevelsen av oro. Därefter ligger ansvaret på socialtjänsten, inte på den som anmäler, att samla in uppgifter, bedöma situationens allvar och avgöra om en utredning behövs. Vid osäkerhet kring om en anmälan bör göras kan socialtjänsten kontaktas för vägledning och stöd.

DU KAN GÖRA SKILLNAD IDAG.

Vi måste gå från ord till handling. Att tala om förändring och lösningar är första steget, men verklig skillnad uppstår först när vi omsätter våra idéer i konkret handling. Det handlar om att visa mod, ta ansvar och agera med beslutsamhet – att våga ta stegen som faktiskt gör skillnad. Vi måste se och våga fråga.

Konkreta saker som vi alla kan göra idag:
Systematisera frågorna för att ingen ska falla mellan stolarna!

För att effektivt upptäcka våld och exploatering bland barn och unga behöver vi skapa en trygg struktur för att fråga regelbundet och i flera områden av barns liv. Genom att ställa frågor rutinmässigt i olika sammanhang kan vi minska risken för att peka ut, och vi kan fånga upp barn och unga som behöver stöd. Låt oss tillsammans se över vilka frågor som ställs och hur, för att säkerställa att vi når alla barn i behov av hjälp – oavsett var de befinner sig.

Använd både struktur och spontanitet för att nå alla barn!

Fråga inte bara rutinmässigt – våga också ställa spontana frågor. Anpassa samtalen till naturliga tillfällen och bemöt barn och unga på deras villkor. Särskilt för unga med funktionsnedsättningar är det viktigt att skapa trygga och informella samtal där de får möjlighet att öppna upp sig på sina egna villkor. Tillsammans kan vi säkerställa att alla röster hörs och att ingen lämnas utan stöd.

Lyssna med öppet hjärta och utan skuldbeläggning!

Som vuxna behöver vi lyssna aktivt och fokusera på stöd, inte på att påpeka misstag. Genom att visa att hjälp finns att få, ger vi barnen hopp och trygghet. Ansvaret för övergrepp ligger aldrig på den som blivit utsatt. Det finns stöd både för den som blivit utsatt och för den som utsatt någon annan. Vi kan alla vara den som vågar lyssna och stå kvar.

Samla kunskap och resurser – tillsammans når vi längre!

Bygg upp och samla kunskap och resurser så att stödet alltid är lättillgängligt. Genom att samarbeta över verksamhetsgränser kan vi säkerställa att barn och unga får rätt stöd när de behöver det. Genom att inkludera och engagera vårdnadshavare och familjer i stödet skapar vi en helhetslösning som stärker barns trygghet och välmående i alla delar av deras liv. Låt oss tillsammans skapa en trygg och effektiv struktur som ger kontinuerligt och långsiktigt stöd där det behövs som mest. Låt oss ta stöd av varandra och göra verklig skillnad.

Vill du ta del av fler verktyg för att förebygga sexuellt utnyttjande av barn mot ersättning?

På vår webbplats hittar du material som kan användas i samtal med barn och unga – bland annat en film att visa i grupp och ett dialogstöd som kan underlätta svåra samtal.

Allt material är kostnadsfritt och fritt att använda.

Du kan också anmäla dig till vårt yrkesnätverk. Det innebär ett ställningstagande mot att barn utsätts för sexuellt utnyttjande mot ersättning, och du får ta del av nyhetsbrev, inbjudningar till aktiviteter inom projektet och annat som kan stärka ditt arbete i frågan.

Skanna QR-koden för att komma direkt till materialet och anmälan.

Det här är en vägledning för dig som vill vara en trygg vuxen som gör skillnad - både i det fysiska och det digitala rummet. Vägledningen ger en introduktion till vad sexuellt utnyttjande mot ersättning är och hur det hänger samman med makt, beroende och manipulation. Den beskriver hur någon kan närma sig ett barn, vinna förtroende och stegvis normalisera gränsöverskridande beteenden, till exempel genom det som ofta kallas grooming.

Du får en fördjupning i hur olika sårbarhetsfaktorer påverkar barns risk att bli utsatt av någon annan, särskilt när barnet lever med en funktionsnedsättning eller saknar trygga vuxna omkring sig. Vägledningen innehåller även en översikt av svensk lagstiftning och barns rättigheter, reflektioner kring språkets betydelse och konkreta råd för hur du som vuxen kan skapa trygga samtal, ställa frågor utan att skuldbelägga och agera vid oro.

Tillsammans kan vi skapa en värld där varje barn får känna sig trygg och lyssnad på och där alla barn är skyddade från övergrepp.

Materialet är framtaget av stiftelsen ChildX i projektet "Identifiera flera", finansierat av Allmänna arvsfonden 2023-2026.

CHILDX.SE
info@childx.se

CHILDX

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**